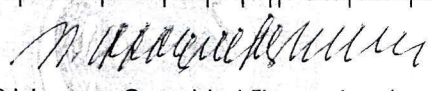

Հաստատված է
Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական
պետական մանկավարժական համալսարանի
գիտական խորհրդի 2015թ. մարտի 31-ի նիստում
Գիտական խորհրդի նախագահ

Ռեկտոր Ռուբեն Միրզախանյան

ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ

ՑԻՏՄԱՆ ՆՈՐՄԵՐԻ ԵՎ ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Աշխատության մեջ ուրիշների տեսակետները ներկայացնելու մի քանի տարբերակներ կան: Օրինակ, ուղղակի մեջքերումներ են կատարվում. դրանք ներկայացվում են չակերտներով, չակերտներից հետո քառակուսի փակագծերի մեջ գրականության ցանկում աղբյուրի համարը և էջերը նշելով: Հղումը կարելի է ներկայացնել ոչ միայն մեջքերված տեքստի մոտ՝ քառակուսի փակագծերով, այլև մեջքերում պարունակող էջի վերջում՝ աղբյուրը ներկայացնելով: Այս դեպքում մեջքերումներն են համարակալվում (համարը դրվում է ցիտված տեքստի վերջում, չակերտների վերևում): Եթե ուղղակի մեջքերման մեջ մեջքերողն ընդգծում է ինչ-որ հատված կամ փակագծերի մեջ ինչ-որ մեկնաբանություն է տալիս, անպայման պետք է ասվի, որ դրանք մեջքերողին են պատկանում. առաջին դեպքում փակագծերում նշվում է. «ընդգծումը մերն է», բուք է դրվում և գրվում են մեջքերողի անուն ազգանվան առաջին տառերը, նույնը կատարվում է մեկնաբանության դեպքում: Եթե ցիտված տեքստում կրճատումներ են կատարվում, ապա այնտեղից, որտեղից սկսել է կրճատումը, բազմակետեր են դրվում (օրինակ՝ «... որտեղից սկսել է կրճատումը...»): Մեծ ծավալով ցիտումները չեն խրախուսվում: Օրինակ, Վ. Յարսկայան գտնում է, որ ցիտման առավելագույն ծավալը 300 նիշից չպիտի անցնի: Եթե ցիտվող նյութը (կամ ուղղակի հետազոտության մասին ինֆորմացիան) վերցվել է այլ հեղինակի գրքից, ապա այս դեպքում նշվում է ոչ թե բնօրինակի, այլ այն հեղինակի գիրքը, ումից վերցվել է, ավելացնելով «ըստ» բառը (ցիտ. ըստ՝

աղբյուրը): Ավելի տարածված է ուրիշի տեսակետները սեփական բառերով ներկայացնելը. այս դեպքում կարող է նշվել միայն աղբյուրը, սակայն հնարավորության դեպքում ճիշտ կլինի նաև էջերը նշել, վերլուծելը, գնահատելը:

Ինտերնետային ռեսուրսներից ցիտումներում պետք է ներկայացնել հեղինակին, աշխատությունը և հղում տալ ցիտվող աշխատությունը ներկայացնող էջի հասցեին, որից հետո խորհուրդ է տրվում նշել այն ամսաթիվը, երբ դիտվել է փաստաթուղթը(օրինակ՝ Խուդոյան Ս. Մարդու կյանքի ուղին եւ խաչմերուկները // <http://www.emergency.am/am/Psychologist?id=1001> 25.02.2015)

Գրագողություն

Ուրիշի գաղափարները և գրած նախադասություններն առանց չափերոտի, հղումի աղբյուրը, էջերը նշելու, սեփական անվան տակ ներկայացնելը գրագողություն է (հավելված 1): Մտավոր սեփականության գողությունը պատժվում է օրենքով (հավելված 2), շատ դեպքերում անձին հեռացնում են զբաղեցրած պաշտոնից, զրկում գիտական աստիճանից և կոչումից: Անշուշտ, եթե գաղափարները խիստ կոնկրետ չեն, շատ դժվար է ապացուցել, որ դա ուրիշի միտքն է: Գրագողության մեկ այլ տարբերակ կարելի է համարել ուրիշի գրած տեքստի վերաշարադրումը: Այս դեպքում հեղինակն ուղղակի փոխադրություն է կատարում ուրիշի ստեղծագործությունից, սակայն հեղինակային վերլուծություններն ու գնահատականները ուրիշինն են: Ներկայացված նյութի իմաստային հաջորդականության, հղումների, բովանդակության նույնը լինելը հնարավորություն են տալիս ապացուցել նաև այս կարգի գրագողությունները:

Գրագողություն չեն համարվում միայն սեփական աշխատանքներից բառացի մեջբերումները, սակայն այս դեպքում էլ հոդվածի, գրքի գոնե մի մասը պետք է տարբեր լինի (խոսքը չի վերաբերում, իհարկե, կոնֆերանսներում ներկայացվող կամ տարբեր երկրներում, տարբեր լեզուներով հրատարակվող նյութերին):

Որոշ հեղինակներ, ուղղակի իրենց հոդվածների միայն վերնագրերը փոփոխելով, տպագրում են տարբեր հանդեսներում և ներկայացնում որպես տարբեր աշխատանքներ, ինչը խիստ բացասական երևույթ է: Իհարկե, որոշ դեպքերում հեղինակն այս քայլին դիմում է սեփական տեսակետների

պրոպագանդման նպատակով, սակայն ավելի հաճախ դա արվում է ուղղակի սեփական աշխատությունների քանակն ավելացնելու համար:

Գոյություն ունեն ցիտման վերաբերյալ մի շարք թյուր պատկերացումներ, որոնք հանգեցնում են գրագողությունների:

Դրանցից են՝

- հեղինակը նշել է աղբյուրը գրականության ցանկում, ուրեմն կարելի է տեքստում՝ ուրիշի գրած նախադասությունների մոտ, հղում չանել,
- հեղինակի անունը գրվում է, ուրեմն այդ հեղինակի նախադասություններով շարադրված տեքստը գրագողություն չէ,
- աղբյուրը պետք է նշել հեղինակի անվան հիշատակումից հետո, իսկ դրան հաջորդող այդ հեղինակի նախադասությունների մոտ կարելի է աղբյուր չնշել,
- ուրիշից վերցված տեքստը կարելի է չակերտների մեջ չառնել, ուղղակի այդ տեքստի վերջին նախադասության մոտ նշել աղբյուրը և այլն:

Հավելված 1.

Գրագողության բնութագրերը

1. Գրագողությունը հաստատված կարելի է համարել, եթե հեղինակի կողմից որպես իրենը ներկայացվող գաղափարը կամ տեքստը ավելի վաղ հրատարակվել է այլ հեղինակի կողմից:
2. Գրագողություն է համարվում, եթե տեքստը բառացի արտագրված է կամ թարգմանված՝ առանց չափերտների մեջ առնվելու, տեքստի աղբյուրը և էջերը նշելու:
3. Մեթոդական ձեռնարկների, դասագրքերի, հանրամատչելի գրքերի կամ հոդվածների մեջ բառացի արտագրություններն առանց հղումների նույնպես գրագողություն են:
4. Առանց չափերտների կարող է ներկայացվել այն տեքստը, որի մեջ մեջբերողը փոփոխություններ է արել, բայց միտքը պահպանել է: Այս դեպքում նշվում են միայն աղբյուրը և էջերը: Էջերը կարող են չնշվել, եթե միայն հեղինակի գաղափարներն են ներկայացվում:
5. Գաղափարի գրագողությունը կարող է հաստատվել միայն, եթե տվյալ գաղափարը գիտական նորություն և օրիգինալություն է պարունակում, ապացուցվում է, որ հեղինակը ծանոթ էր տվյալ աշխատանքին:
6. Հաճախ գրագողությունը քողարկվում է տեքստի վերջում նշված աղբյուրներով, որոնց մեջ նշված չէ այն աղբյուրը, որից գրագողություն է կատարվել: Սա լինում է գրականության վերլուծության մեջ, սովորաբար ուրիշի վերլուծությունն է վերցվում, բայց նշվում են վերլուծված հեղինակների աշխատանքները:

7. Գրագողությունը հաճախ քողարկում են՝ արտագրված մի քանի պարբերություններից կամ նախադասություններից վերջինի մոտ աղբյուրը նշելով, առանց նախորդ նախադասությունները չակերտների մեջ առնելու:

Հավելված 2.

ՀՈԴՎԱԾ 158.

ՀԵՂԻՆԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՐԱԿԻՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԽԱԽՏԵԼԸ

(ՀՀ քրեական օրենսգիրք)

1. Հեղինակային կամ հարակից իրավունքի օբյեկտն ապօրինի օգտագործելը կամ հեղինակությունը յուրացնելը, ինչպես նաև առանց հեղինակային իրավունքի կամ հարակից իրավունքների իրավատիրոջ համաձայնության նրա ստեղծագործությունը շահույթ ստանալու նպատակով մագնիսական, օպտիկական, թվային, լազերային և ցանկացած այլ տիպի էլեկտրոնային կրիչների վրա ամրագրելը, տարածելը և (կամ) վաճառելը՝ եթե այդ արարքը կատարվել է զգալի չափերով՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով, կամ կալանքով՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:

2. Նույն արարքը, որը կատարվել է՝

- 1) պաշտպանիչ տեխնիկական միջոցների շրջանցմամբ,
- 2) մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ,
- 3) մեկից ավելի անգամ,
- 4) ստացված դրոշմապիտակները դրանց օգտագործման համար չնախատեսված ստեղծագործությունների կրիչների վրա փակցնելով,
- 5) խոշոր չափերով՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հազարապատիկից երկուհազարապատիկի չափով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածում նախատեսված արարքը համարվում է կատարված զգալի չափերով, եթե այդ մագնիսական, օպտիկական, թվային, լազերային և ցանկացած այլ տիպի էլեկտրոնային կրիչների օրինակների հեղինակային իրավունքի կամ հարակից իրավունքի օբյեկտն օգտագործելու թույլտվության իրավունքի (լիցենզիայի) ընդհանուր արժեքը (գինը), անկախ իրավատերերից, հեղինակի կամ այլ իրավատիրոջ մոտ նշված գներով (իսկ չնշված լինելու դեպքում՝ շուկայական մանրածախ գներով) կազմում է հանցագործության պահին գործող սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսունապատիկից մինչև երկուհարյուրապատիկը:

4. Սույն հոդվածում նախատեսված արարքը համարվում է կատարված խոշոր չափերով, եթե այդ մագնիսական, օպտիկական, թվային, լազերային և ցանկացած այլ տիպի էլեկտրոնային կրիչների օրինակների հեղինակային իրավունքի կամ հարակից իրավունքի օբյեկտն օգտագործելու թույլտվության իրավունքի (լիցենզիայի) ընդհանուր արժեքը (գինը), անկախ իրավատերերից, հեղինակի կամ այլ իրավատիրոջ մոտ նշված գներով (իսկ չնշված լինելու դեպքում՝ շուկայական մանրածախ գներով) գերազանցում է հանցագործության պահին գործող սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկը:

(158-րդ հոդվածը փոփ. 01.06.06թ. ՀՕ-119-Ն օրենք, 15.06.06 ՀՕ-144-Ն. լրացվ. 26.10.10 ՀՕ-147-Ն, փոփոխվ. է 19.03.12թ. ՀՕ-45-Ն օրենք)

Գրականության վերլուծության ժամանակ ուրիշների տեսակետները ներկայացնելու մի քանի տարբերակներ կան: Օրինակ՝ ուղղակի մեջբերումներ են կատարվում (դրանք ներկայացվում են չակերտներով, չակերտներից հետո քառակուսի փակագծերի մեջ աղբյուրը և էջը նշելով: Եթե ուղղակի մեջբերման մեջ մեջբերողն ընդգծում է ինչ-որ հատված կամ փակագծերի մեջ ինչ-որ մեկնաբանություն է տալիս, անպայման պետք է ասվի, որ դրանք մեջբերողին են պատկանում. առաջին դեպքում փակագծերում նշվում է. «ընդգծումը մերն է», շեշտ է դրվում և գրվում են անուն ազգանվան առաջին տառերը, նույն ձևով՝ մեկնաբանության դեպքում): Մեծ ծավալով ցիտումները չեն խրախուսվում: Օրինակ, Վ. Յարսկայան գտնում է, որ ցիտման առավելագույն ծավալը 300 նշանից չափտի անցնի [19]: Եթե ցիտվող նյութը (կամ ուղղակի հետազոտության մասին ինֆորմացիան) վերցվել է այլ հեղինակի գրքից, ապա այս դեպքում նշվում է ոչ թե

օրիգինալի, այլ այն հեղինակի գիրքը, ումից վերցվել է, ավելացնելով «ըստ» բառը (ցիտ. ըստ՝ աղբյուրը): Ավելի տարածված է ուրիշի տեսակետները սեփական բառերով ներկայացնելը (այս դեպքում կարող է նշվել միայն աղբյուրը, սակայն հնարավորության դեպքում ճիշտ կլինի նաև էջերը նշել), վերլուծելը, գնահատելը: Պետք է ասել, որ գրականության վերլուծության նկատմամբ շատ հետազոտողներ անփույթ վերաբերմունք են դրսևորում, այսպես ասած, ժամանակ չեն ծախսում գրականությանը ծանոթանալու վրա, և ատենախոսության այս բաժինն ուղղակի արտագրում են ուրիշներից (ատենախոսական գրագողությունների մեծ մասը հենց այս բաժինն է վերաբերում):